

Z kroniki naukowej

MIGRACJE I ROZSZERZENIE UNII EUROPEJSKIEJ

STAN I PERSPEKTYWY ROZWOJU

W dniach 25 i 26 września 2006 r. odbył się w gmachu Instytutu Zachodniego 56. Międzynarodowy Kongres AWR (*Association for the Study of the World Refugee Problem*), międzynarodowej organizacji zajmującej się badaniami dotyczącymi uchodźstwa i problemów związanych z migracjami. AWR zrzesza międzynarodowe grono wybitnych badaczy problemów migracji i uchodźców. Posiada *Consultative Status of the UN-Economic and Social Council (ECOSOC)* oraz *Consultative Status of the Council of Europe*. Jest wydawcą własnego kwartalnika naukowego „AWR Bulletin”. Siedziba mieści się w Vaduz (Liechtenstein). Stowarzyszeniu patronuje książę Nikolaus von und zu Liechtenstein.

W Kongresie wzięli udział naukowcy z Polski, Niemiec, Szwajcarii, Francji, Stanów Zjednoczonych, Austrii, Włoch, Węgier oraz Słowenii. Honorowy patronat objął Marszałek Województwa Wielkopolskiego, Marek Woźniak. Konferencja spotkała się z żywym zainteresowaniem mediów zarówno lokalnych, jak i ogólnopolskich. Wykłady wygłaszane były w językach: polskim, angielskim oraz niemieckim.

Po uroczystym otwarciu sesji przez prezydenta AWR prof. dr. hab. Rainera Wiestnera (Wyższa Szkoła Zawodowa, Würzburg-Schweinfurt), wykład inauguracyjny *Migracje a rozszerzenie Unii Europejskiej na wschód* wygłosił prof. dr. hab. Andrzej Sakson, dyrektor Instytutu Zachodniego. Zwrócił uwagę na obecne problemy związane z migracjami obywateli Polski do krajów tzw. starej Unii, ich uwarunkowania, posiadające głównie charakter ekonomiczny, czysto zarobkowy. Dla nowych członków UE z Europy Środkowo-Wschodniej zasadnicze znaczenie mają według referującego dwie kwestie: kiedy nastąpi wprowadzenie tzw. systemu z Schengen, oraz kiedy obywatele nowych państw członkowskich osiągną pełen dostęp do rynku pracy „starych” państw UE? Referent podkreślił także, iż przewiduje, że duża migracja wysoko wykwalifikowanych pracowników spowoduje perturbacje na rynkach pracy nowych członków UE.

W pierwszej części obrad, dotyczącej obecnego stanu migracji, wystąpił dr Stefan Berglund, były przedstawiciel UNHCR – Komisji ds. Praw Człowieka ONZ z Berlina. Podzielił się z zebranymi refleksjami na temat migracji. Kolejny mówca dr Ferdinand Wollenschläger z Rady Akademickiej Uniwersytetu Monachijskiego w referacie pt. *Migracja a rozszerzenie UE: ramy prawa unijnego w zakresie swobodnej zmiany pobytu i osiedlania się na terytorium Państw Członkowskich* zwrócił uwagę na liberalizację swobodnego przepływu

osób. Dr Luigino Manca z Uniwersytetu *La Sapienza* w Rzymie przybliżył problemy i perspektywy pozycji prawnej obywateli przebywających przez dłuższy okres w rozszerzonej Europie. Dr Eleonora Masci, z Rzymu, mówiła o pozostawionych bez opieki małoletnich jako grupie ryzyka wśród emigrantów i ubiegających się o azyl w rozszerzonej Europie.

Następnie głos zabrała prof. dr hab. Sybille Wollenschläger (Wyższa Szkoła Zawodowa, Würzburg-Schweinfurt) przedstawiając zestawienia statystyczne dotyczące wewnętrznej migracji w Unii Europejskiej z nowych krajów UE do Niemiec i Austrii. Prof. dr hab. Stanisław Lisiecki (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań) omówił współczesne badania migracji z Polski, rozszerzając swój wykład także o naświetlenie podejścia metodologicznego dominującego w socjologii polskiej i europejskiej. W zagadnienia związane z prawnymi i instytucjonalnymi ramami oraz rozszerzeniem strefy Schengen wprowadził zebranych dr Andrzej Graś (Instytut Zachodni, Poznań). Zwrócił szczególną uwagę na nierówne traktowanie dotychczasowych i nowych członków Unii Europejskiej w tej materii, ponieważ UE wciąż zwleka w sprawie podjęcia decyzji o rozszerzeniu tej strefy.

Drugi blok tematyczny zatytułowany „Perspektywy” otworzył dr Gottfried Köfner (przedstawiciel regionalny UNHCR Berlin) referatem *Urzeczywistnianie dyrektyw prawno-azyłowych Unii Europejskiej*. Następnie Clémentine Cordier (Uniwersytet w Münster) nakreśliła wytyczne i kierunek rozwoju europejskiej polityki azyłowej po rozszerzeniu UE na przykładzie Polski, Łotwy i Węgier. Zastanawiała się nad przyczynami, szukała powodów, dla których kraje zachodnie UE przyciągają wielu imigrantów. Za polityką przeciw dyskryminacji obywateli państw trzecich w rozszerzonej Europie opowiedziała się Valeria Silvestri z Uniwersytetu *La Sapienza* w Rzymie. Wystąpienia zwieńczyło uroczyste wręczenie Nagrody Naukowej Niemieckiej Sekcji AWR przez dr. G. Köfnera (przedstawiciela regionalnego Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców w Berlinie) dr Iris Golden z Uniwersytetu Wiedeńskiego za pracę doktorską dotyczącą statusu nieletnich – według prawa międzynarodowego – ubiegających się o azyl w zachodnich krajach uprzemysłowionych.

Drugi dzień kongresu rozpoczął dr Markus Babo z Uniwersytetu w Lucernie referatem dotyczącym kryteriów sprawiedliwej polityki wobec osób wydalanych. Jako kolejny wystąpił Carsten Pohl z Instytutu Badań Ekonomicznych ifo w Dreźnie analizujący rozszerzenie UE i skutki tego procesu na rynku pracy. Ten blok referatów zamknął prof. R. Wiestner z referatem na temat: *Migracja młodzieży w Europie*. Prof. dr hab. Barbara Franz z Uniwersytetu *Rider Lawrenceville* w Nowym Jorku zaprezentowała rozszerzenie Unii Europejskiej na wschód z perspektywy Stanów Zjednoczonych. O terroryzmie i azylu w Europie mówiła Simone Emmert z Würzburga. Sesję zamknęła dr Rita Wiesinger z Wiednia wystąpieniem dotyczącym „dzieci-żołnierzy, wojny i uciekinierów”.

Ciekawa dyskusja, przeplatająca wystąpienia referentów, zawierała wiele elementów interdyscyplinarnych i była odniesieniem do stanu badań nad migracjami zarówno w krajach reprezentowanych przez uczestników, jak i do tendencji, wymogów i dyrektyw europejskich. Debata dotyczyła także stopnia integracji w kraju docelowym migrantów. Omawiano również różnorodne systemy socjalne krajów członkowskich UE, wpływ uwarunkowań kulturowych i różnic mentalnych, mających istotne znaczenie dla stopnia integracji z krajem goszczącym i konkurencyjności na rynku pracy. Dużo miejsca poświęcono podstawom prawnym

i rozwojowi funkcjonalnego prawa europejskiego dostosowanego do aktualnego rozwoju sytuacji na rynku pracy, problemów związanych z okresami przejściowymi, którym Polska podlega po wejściu do Unii Europejskiej. Zebrani mogli także dowiedzieć się o lukach prawnych, czy też braku, jednorodnych dla wszystkich członków UE, rozwiązań prawnych w kwestii azylu.

Ireneusz Smolarkiewicz

EUROPEJSKIE I NARODOWE WYZNACZNIKI POLITYKI HISTORYCZNEJ W POLSCE I W NIEMCZACH PO 1990 ROKU

W dniach 12 i 13 października 2006 r. odbyła się w Instytucie Zachodnim w Poznaniu międzynarodowa konferencja naukowa, której celem była próba zdefiniowania terminu „polityka historyczna” oraz przybliżenie jej rozumienia i praktycznego funkcjonowania w Polsce i Niemczech, szczególnie na przestrzeni ostatnich lat. Problem ten jest niezmiernie istotny, gdyż to, jakie są założenia polityki historycznej w każdym z tych krajów, sposób w jaki jest prowadzona i jak rozłożone są w niej akcenty, ważyć będzie na przyszłości dialogu polsko-niemieckiego.

Konferencja miała charakter interdyscyplinarny, ponieważ problem wymyka się jednoznacznej klasyfikacji naukowej. Choć termin „polityka historyczna” semantycznie sugeruje obecność w niej tylko polityki i historii, problematyka związana z tym zagadnieniem dotyczy również wielu innych dziedzin. Polityka historyczna ma miejsce w konkretnym państwie i społeczeństwie, funkcjonuje w określonym kontekście kulturowym i ma znaczenie polityczne w kwestiach zarówno wewnętrznych, jak i międzypaństwowych.

Do udziału w sesji naukowej zostali zaproszeni specjaliści z zakresu historii, socjologii, literaturoznawstwa, etnologii, kulturoznawstwa i filozofii zarówno z Polski jak i z Niemiec. Choć każdy ze specjalistów przedstawił problemy polityki historycznej z punktu widzenia własnej dyscypliny badawczej, ich wnioski zawarte w referatach korespondowały ze sobą i uzupełniały się wzajemnie. Punkty widzenia na pewne kontrowersyjne sprawy wzbudziły jednak dyskusje zarówno wśród referentów, jak i innych uczestników konferencji.

Prof. Robert Traba, dyrektor Stacji Naukowej PAN w Berlinie w swoim referacie *Polska przestrzeń kulturowa – najnowszy dyskurs o polityce historycznej w Polsce* określił ramy chronologiczne, ideologiczne i praktyczne polskiej polityki historycznej. Prof. Hans-Henning Hahn z Instytutu Historii Europy Wschodniej w Oldenburgu w wystąpieniu *Pamięć zbiorowa – przedmiot polityki historycznej?* przedstawił specyfikę niemieckiej polityki historycznej, kontrowersje wokół niej oraz odbicie publicznej debaty na ten temat w literaturze fachowej.

Prof. Hubert Orłowski z Instytutu Filologii Niemieckiej UAM i zarazem pracownik IZ poruszył w swoim referacie *Wielkie narracje – cezury historyczne – mity fundacyjne* jeden z najbardziej znanych i nośnych mitów – tzw. niemieckiej *Sonderweg*, czyli szczególnej drogi w historii tego narodu. Prof. Joanna Jabłkowska z Instytutu Filologii Niemieckiej Uniwersytetu Łódzkiego w wystąpieniu *Niemiecka pamięć (narodowa?) w kontekście niemieckich debat lat 90-tych* oraz dr Rafał Żytyniec ze Stacji Naukowej PAN w Berlinie w referacie